

Procuratura Republicii Moldova

Republica Moldova, MD-2001, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 73,
tel.: (+373) 22-828-373, (+373) 22-828-375; e-mail: proc-gen@procuratura.md

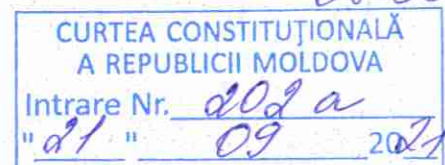
20 septembrie 2021 nr. 1-10/21-6251

**Curtea Constituțională
a Republicii Moldova**

SESIZARE

privind controlul constituționalității

sintagmei „precum și vârsta de cel mult 65 de ani.” din teza a doua din alin.(4) art.69 și a lit.i¹) art.76 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură introduse prin Legea nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură (publicată în Monitorul Oficial Nr.209-210 art.221 din 03.09.2021) și a Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.147-IX din 06.09.2021 privind încetarea de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor al domnului Dumitru Pulbere

I. AUTORUL SESIZĂRII

Procurorul General, Alexandr Stoianoglo

Adresa: mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfint, 73

II. Obiectul sesizării

În baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 25 lit. f) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, art. 11 alin.(1) lit.i) din Legea cu privire la Procuratură și art. 38 alin. (1) lit. f) și art.39 din Codul jurisdicției constituționale, Procuratura Generală solicită Curții Constituționale:

- A. Exercițarea controlului constituționalității procedurii de legiferare a Legii nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură (publicată în Monitorul Oficial Nr.209-210 (7919-7920) din 03.09.2021);
- B. Exercițarea controlului constituționalității sintagmei „precum și vârsta de cel mult 65 de ani.” din teza a doua din alin.(4) art.69 și a literei i¹) din alin.(1) al art.76 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură introduse prin Legea nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură (publicată în Monitorul Oficial Nr.209-210 (7919-7920) din 03.09.2021);
- C. Exercițarea controlului constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.147-IX din 06.09.2021 privind încetarea de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor al domnului Dumitru Pulbere.

III. Cadrul normativ pertinent, incidența unor prevederi din Constituție

1. CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 88

Alte atribuții

Președintele Republicii Moldova îndeplinește și următoarele atribuții:

- a) conferă decorații și titluri de onoare;
- b) acordă grade militare supreme prevăzute de lege;
- c) soluționează problemele cetățeniei Republicii Moldova și acordă azil politic;
- d) numește în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege;
- e) acordă grațiere individuală;
- f) poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voința asupra problemelor de interes național;
- g) acordă ranguri diplomatice;
- h) conferă grade superioare de clasificare lucrătorilor din procuratură, judecătoria și altor categorii de funcționari, în condițiile legii;
- i) suspendează actele Guvernului, ce contravin legislației, pînă la adoptarea hotărîrii definitive a Curții Constituționale;
- j) exercită și alte atribuții stabilite prin lege.

Articolul 94

Actele Președintelui

(1) În exercitarea atribuțiilor sale, Președintele Republicii Moldova emite decrete, obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului. Decretele se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Decretele emise de Președinte în exercitarea atribuțiilor sale prevăzute în articolul 86 alineatul (2), articolul 87 alineatele (2), (3) și (4) se contrasemnează de către Primul-ministru.

Articolul 125¹

Consiliul Superior al Procurorilor

- (1) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.
- (2) Consiliul Superior al Procurorilor este constituit, în condițiile legii, din procurori aleși din cadrul procuraturilor de toate nivelurile și din reprezentanți ai altor autorități, instituții publice sau ai societății civile. Procurorii în cadrul Consiliului Superior al Procurorilor constituie o parte importantă. [...]
- (4) Modul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Procurorilor se stabilește prin lege.

2. LEGEA Nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură

Articolul 1. Procuratura

Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești care, în procedurile penale și în alte proceduri prevăzute de lege, contribuie la respectarea ordinii de drept, efectuarea justiției, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei și ale societății.

Articolul 68.

Consiliul Superior al Procurorilor

(1) Consiliul Superior al Procurorilor este un organ independent, cu statut de persoană juridică, format în vederea participării la procesul de constituire, funcționare și asigurare a autoadministrării sistemului Procuraturii.

(2) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.

Articolul 69.

Componența Consiliului Superior al Procurorilor

(versiunea în vigoare după adoptarea Legii nr. 102 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură (M.O.209-210/221 din 03.09.2021))

(1) Consiliul Superior al Procurorilor este constituit din 12 membri. [...]

(4) Patru membri ai Consiliului Superior al Procurorilor sînt aleși prin concurs din rîndul societății civile, după cum urmează: unul de către Președintele Republicii, unul de către Parlament, unul de către Guvern și unul de către Academia de Științe a Moldovei. Candidații la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din partea societății civile trebuie să aibă studii superioare juridice și experiență în domeniul dreptului de cel puțin 3 ani, precum și vârsta de cel mult 65 de ani.

Articolul 69.

Componența Consiliului Superior al Procurorilor

(versiunea în vigoare la adoptarea decretului prezidențial nr.596 din 06.02.2018 de numire a dlui Dumitru Pulbere în calitate de membru al Consiliului Superior al Procurorilor)

(1) Consiliul Superior al Procurorilor este constituit din 12 membri. [...]

(4) Trei membri ai Consiliului Superior al Procurorilor sînt aleși prin concurs din rîndul societății civile, după cum urmează: unul de către Președintele Republicii, unul de către Parlament și unul de către Academia de Științe a Moldovei. Candidații la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din partea societății civile trebuie să aibă studii superioare juridice și experiență în domeniul dreptului de cel puțin 3 ani.

Articolul 73.

Durata mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor

(versiunea în vigoare la adoptarea decretului prezidențial nr. 596 din 06.02.2018 de numire a dlui Dumitru Pulbere în calitate de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, care nu a suferit pînă în prezent careva modificări)

(1) **Mandatul membrilor aleși ai Consiliului Superior al Procurorilor este de 4 ani.** Aceeași persoană nu poate deține funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor două mandate consecutive.

(2) Membrii aleși ai Consiliului Superior al Procurorilor își exercită mandatul pînă la alegerea noilor membri.

[...]

Articolul 76. Încetarea calității de membru al Consiliului Superior al Procurorilor

(versiunea în vigoare după adoptarea Legii nr. 102 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură (M.O.209-210/221 din 03.09.2021))

(1) Calitatea de membru al Consiliului Superior al Procurorilor încetează, după caz:

[...]

i¹) în caz de atingere a vârstei de 65 de ani;

[...]

(2) Membrii Consiliului Superior al Procurorilor nu pot fi revocați. În cazul circumstanțelor stabilite la alin. (1), mandatul lor încetează de drept.

Articolul 76. Încetarea calității de membru al Consiliului Superior al Procurorilor

(versiunea în vigoare la adoptarea decretului prezidențial nr. 596 din 06.02.2018 de numire a dlui Dumitru Pulbere în calitate de membru al Consiliului Superior al Procurorilor)

(2) Membrii Consiliului Superior al Procurorilor nu pot fi revocați. În cazul circumstanțelor stabilite la alin. (1), mandatul lor încetează de drept.

3. LEGE Nr. 100 din 22-12-2017 cu privire la actele normative

Articolul 47. Dispozițiile finale

(1) Dispozițiile finale cuprind momentul intrării în vigoare și măsurile necesare punerii în aplicare a actului normativ.

(2) În dispozițiile finale se includ reglementările privind obligația autorităților responsabile de a executa actul normativ, de a întreprinde măsurile și de a realiza procedurile necesare executării. În cazul în care pentru punerea în aplicare a actului normativ este necesară adoptarea sau aprobarea unor norme de aplicare (metodologii, regulamente etc.) ori constituirea unor organe sau instituții, proiectele actelor normative respective se prezintă spre adoptare, aprobare sau emitere nu mai târziu de intrarea în vigoare a actului normativ de bază, dacă în actul normativ de bază nu este prevăzut altfel.

(3) Pentru actele normative cu caracter temporar, în dispozițiile finale se indică și perioada de aplicare sau data de încetare a aplicării actului.

Articolul 48. Dispozițiile tranzitorii

(1) Dispozițiile tranzitorii ale actului normativ cuprind măsurile ce se instituie cu privire la continuarea raporturilor juridice născute în temeiul vechilor reglementări care urmează a fi abrogate sau înlocuite de noul act normativ.

(2) Dispozițiile tranzitorii trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea noilor reglementări cu cele ale actelor normative preexistente, menținerea temporară a unor situații juridice născute în temeiul vechilor reglementări și, după caz, să asigure modificarea altor acte normative.

(3) În dispozițiile tranzitorii se indică, după caz, perioada de tranziție necesară implementării dispozițiilor actului normativ și perioada necesară pentru aducerea legislației în conformitate cu noile norme juridice.

IV. Argumentarea încălcării prevederilor Constituționale

La 24 august 2021, Parlamentul a adoptat Legea nr. 102 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură (M.O.209-210/221 din 03.09.2021), act normativ, care a adus amendamente substanțiale cu referire la algoritmul juridic de funcționare a Consiliului Superior al Procurorilor.

Pe lângă o serie de modificări ce vizează componența numerică și membrii de drept din cadrul Consiliului Superior al Procurorilor, instituirea procedurii de evaluare a performanțelor Procurorului General, reglementarea particularităților suspendării, demiterii și răspunderii disciplinare a Procurorului General (prevederi normative care au făcut obiect al sesizării privind controlul de constituționalitate depusă la Curtea Constituțională la data de 03.09.2021, sesizarea nr.198a/2021), prin adoptarea acestei legi au fost introduse inclusiv și amendamente în baza cărora a fost plafonată – până la 65 ani – vârsta pentru persoanele care pot obține calitatea de membru în acest organ de autoadministrare al procurorilor.

Urmare a acestor intervenții legislative, a fost modificată inclusiv și teza a doua din alin.(4) art.69 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură, după cum urmează: "Candidații la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din partea societății civile trebuie să aibă studii superioare juridice și experiență în domeniul dreptului de cel puțin 3 ani, **precum și vârsta de cel mult 65 de ani.**", suplinindu-se cu condiția referitoare la plafonul de vârstă.

De asemenea, a fost modificat inclusiv și alin. (1) art. 76 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură, care a fost completat cu lit.i¹), după cum urmează:

Articolul 76. Încetarea calității de membru al Consiliului Superior al Procurorilor

(1) Calitatea de membru al Consiliului Superior al Procurorilor încetează, după caz:

- a) prin depunerea cererii de renunțare la calitatea de membru al Consiliului;
- b) la expirarea mandatului de membru al Consiliului;
- c) în cazul obținerii calității de membru al unui colegiu din subordinea Consiliului Superior al Procurorilor;
- d) în cazul suspendării sau eliberării din funcția de procuror;
- e) în cazul în care rămîne definitiv actul de constatare a incompatibilității;
- f) în cazul în care rămîne definitiv actul prin care s-a stabilit adoptarea de către acesta a unui act cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese;
- g) în cazul în care rămîne definitivă hotărîrea prin care s-a constatat vinovăția acestuia pentru săvîrșirea unei infracțiuni;
- h) în caz de imposibilitate a exercitării atribuțiilor de membru pe o perioadă mai mare de 4 luni, constatată de Consiliul Superior al Procurorilor;
- i) în cazul constatării uneia din circumstanțele care nu ar fi permis alegerea sau numirea acestuia în calitate de membru al Consiliului;
- i¹) în caz de atingere a vârstei de 65 de ani;**
- j) în caz de deces.

[...]

Stabilirea de către legiuitor a acestui plafon de vârstă pentru accederea și valorificarea calității de membru al Consiliului Superior al Procurorilor este neconstituțională, contravenind prevederilor art. 23 alin. (2) coroborat cu art.16, art. 43 alin. (1), art.54 și art. 125¹ din Constituția Republicii Moldova.

Mai mult de atât, deși aceste prevederi normative, aferente plafonului de vârstă pentru accederea și valorificarea mandatului în Consiliul Superior al Procurorilor, schimbă esențial condițiile de aplicare pentru reprezentanții societății civile în vederea obținerea calității de membru, totuși Legea nr. 102 din 24.08.2021 pentru modificarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură nu a clarificat modul de acțiune a raporturilor/situațiilor juridice născute în temeiul vechilor reglementări și nu a asigurat corelarea noilor reglementări cu cele ale actelor normative preexistente, circumstanțe care determină lipsa de previzibilitate a legii în cauză.

Este important să menționăm că toate aceste elemente, care au vocația legislativă să stabilească modul de acțiune a raporturilor/situațiilor juridice născute în temeiul vechilor reglementări, trebuie să se constituie ca părți integrante ale actului normativ în sine, fiind în competența exclusivă a autorității emitente, care, în situația prezentată, este – Parlamentul Republicii Moldova.

Astfel, avându-se în vedere că, potrivit Constituției, activitatea de legiferare este atribuția ce aparține doar Parlamentului Republicii Moldova, ține de competența acestei autorități să consemneze toate aspectele în legătură cu punerea în aplicare a actelor normative pe care le adoptă, orice procedee juridice efectuate în acest sens de către alte autorități fiind neconstituționale.

Pe cale de consecință, ținând cont de faptul că Parlamentul Republicii Moldova, în Legea nr. 102 din 24.08.2021 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură nu a inclus prevederi care să stabilească modul de acțiune a raporturilor/situațiilor juridice născute în temeiul vechilor reglementări și nu a asigurat corelarea noilor reglementări cu cele ale actelor normative preexistente, rezultă că din această perspectivă a fost creat un vid legislativ, care privează autoritățile abilitate cu aplicarea în concret a legii de instrumentele juridice necesare pentru a își determina conduita instituțională și pentru a adapta funcționarea sa la voința legiuitorului.

În context, notăm că acțiunea legii trebuie să se realizeze în conformitate cu viziunea urmărită de legiuitor la adoptare, precum și în acord cu așteptarea normativă, care însă nu pot fi deduse din tăcerea legii și nici nu pot fi interpretate de către alte autorități, deoarece riscă să depășească câmpul de constituționalitate.

De asemenea, este relevant să menționăm că cerințele de calitate și previzibilitate instituite în raport cu adoptarea unei legi au drept scop ca prin conținutul juridic al acesteia să fie generate mecanisme și soluții concrete de acțiune, legiuitorul având obligația să determine cu exactitate comportamentul care se impune a fi urmat prin voința sa, iar omisiunea de a stabili sistemic domeniul de reglementare a legii nu poate fi înlăturată prin intervenția altor autorități.

Pentru a garanta complexitatea procedurii de legiferare și a asigura că în rezultatul acesteia sunt oferite prevederi clare, previzibile și accesibile, care să indice ferm voința

legiuitorului și să expună așteptarea normativă, regulile privind structura actului normativ, astfel după cum este indicat în art. 47 și art. 48 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, delimitează imperativ condițiile în care, la adoptarea unei legi, trebuie să fie prescris modul de acțiune în ceea ce privește raporturile/situațiile juridice născute în temeiul vechilor reglementări și să fie asigurată corelarea noilor reglementări cu cele ale actelor normative preexistente:

Articolul 47. Dispozițiile finale

(1) Dispozițiile finale cuprind momentul intrării în vigoare și măsurile necesare punerii în aplicare a actului normativ.

(2) În dispozițiile finale se includ reglementările privind obligația autorităților responsabile de a executa actul normativ, de a întreprinde măsurile și de a realiza procedurile necesare executării. În cazul în care pentru punerea în aplicare a actului normativ este necesară adoptarea sau aprobarea unor norme de aplicare (metodologii, regulamente etc.) ori constituirea unor organe sau instituții, proiectele actelor normative respective se prezintă spre adoptare, aprobare sau emitere nu mai târziu de intrarea în vigoare a actului normativ de bază, dacă în actul normativ de bază nu este prevăzut altfel.

(3) Pentru actele normative cu caracter temporar, în dispozițiile finale se indică și perioada de aplicare sau data de încetare a aplicării actului.

Articolul 48. Dispozițiile tranzitorii

(1) Dispozițiile tranzitorii ale actului normativ cuprind măsurile ce se instituie cu privire la continuarea raporturilor juridice născute în temeiul vechilor reglementări care urmează a fi abrogate sau înlocuite de noul act normativ.

(2) Dispozițiile tranzitorii trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea noilor reglementări cu cele ale actelor normative preexistente, menținerea temporară a unor situații juridice născute în temeiul vechilor reglementări și, după caz, să asigure modificarea altor acte normative.

(3) În dispozițiile tranzitorii se indică, după caz, perioada de tranziție necesară implementării dispozițiilor actului normativ și perioada necesară pentru aducerea legislației în conformitate cu noile norme juridice.

Respectiv, pornind de la principiul constituțional, potrivit căruia Parlamentul este unica autoritate legislativă a statului, stabilit în art.60 alin.(1) din Constituție, în coroborare cu regulile infraconstituționale, dezvoltate în Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, rezultă cu certitudine că, la adoptarea unei legi, ține exclusiv de competența Parlamentului atribuția de a determina modul de acțiune în ceea ce privește raporturile/situațiile juridice născute în temeiul vechilor reglementări și de a asigura corelarea noilor reglementări cu cele ale actelor normative preexistente.

Valoarea fundamentală a procesului de legiferare și rolul primordial al acestuia în existența statului de drept, au fost subliniate de Curtea Constituțională în jurisprudența sa anterioară, fiind validată semnificația definitorie a calității acestei componente în dezvoltarea democrației.

Potrivit standardelor promovate de către Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) rezultă că procedura legislativă are o importanță mare pentru un stat democratic guvernat de statul de drept (a se vedea opinia din 17.11.2020 pentru Kârgâzstan).

De asemenea, în raportul cu privire la preeminența dreptului s-a notat că legalitatea, inclusiv procesul transparent, responsabil și democratic de adoptare a legilor, reprezintă

elementele definitorii ale preeminenței dreptului. Într-un stat cu adevărat democratic, bazat pe preeminența dreptului, este obligatoriu să se asigure că, în toate etapele oricărui proces de reformă, toate părțile interesate să fie implicate, fie direct, fie printr-o consultare adecvată, în procesul legislativ (a se vedea CDL-PI(2020)015).

În detrimentul acestui principiu constituțional, la data de data de 06 septembrie 2021, Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, a emis decretul nr.147-IX privind încetarea de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor al domnului Dumitru Pulbere, întemeind adoptarea acestui act normativ pe prevederile art.88 lit.j) și art.94 alin.(1) din Constituția Republicii Moldova.

Prin decretul de referință, Președintele Republicii Moldova, de facto, a dispus asupra modului în care urmează a fi prescrise raporturi juridice născute în temeiul vechilor reglementări, fără a ține cont de principiul inamovibilității membrilor Consiliului Superior al Procurorilor, care este o autoritate de rang constituțional.

În aceste condiții, după cum va fi argumentat *infra*, decretul nr.147-IX din 06 septembrie 2021, privind încetarea de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor al domnului Dumitru Pulbere, a fost emis de către Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, cu încălcarea principiului constituțional al separației puterilor în stat, prevăzut în art.6 din Constituția Republicii Moldova și în afara competențelor stabilite de lege.

Potrivit liniei jurisprudențiale consacrate de Curtea Constituțională s-a reținut că „soluționarea cazurilor care comportă o dimensiune constituțională reprezintă monopolul Curții Constituționale, pe când soluționarea cazurilor care implică aplicarea legislației infraconstituționale le revine instanțelor de drept comun. Delimitarea competențelor se justifică mai ales pentru că Constituția este, în principal, un instrument juridic și politic a cărui interpretare reclamă o pregătire deosebită. Textele constituționale au, în majoritatea lor, particularitatea de a fi redactate cu utilizarea unor formule vaste și generale, iar interpretarea lor presupune oferirea unor răspunsuri consolidate. Această particularitate impune o diferență esențială între activitatea pe care o prestează judecătorii constituționali și activitatea pe care o exercită judecătorii de drept comun, care aplică de cele mai multe ori texte legale clare și bine-definite. Nu întâmplător, în circumstanțele în care un judecător de drept comun consideră, într-un caz, că o lege este neclară sau imprevizibilă și este incident un drept garantat de Constituție, el trebuie să ridice, din oficiu, excepția de neconstituționalitate (HCC nr. 20 din 9 iulie 2020, § 29).

Astfel, Curtea Constituțională a stabilit că este incidentă competența instanței de jurisdicție constituțională „în cazul în care sunt contestate hotărâri ale Parlamentului sau decrete ale Președintelui Republicii Moldova referitoare la funcții de demnitate publică de rang constituțional (i.e., care sunt prevăzute expres în Constituție sau care au un rol fundamental pentru ordinea juridică constituțională) [HCC nr. 13 din 21 mai 2020, § 37].”

În sensul celor expuse, este relevantă inclusiv, jurisprudența Curții Constituționale, după cum urmează:

- HCC nr.13 din 27 aprilie 2021;
- HCC nr.17 din 10 iunie 2021.

Constatările Curții Constituționale menționate în aceste hotărâri sun aplicabile mutatis mutandis și speței criticate în prezenta sesizare.

A. Raționamente privind neconstituționalitatea instituirii plafonului de vârstă – „65 de ani” – pentru calitatea de membru al Consiliului Superior al Procurorilor

Prin Legea nr.102 din 24.08.2021, Parlamentul a modificat Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură și, printre alte amendamente, a introdus prevederi suplimentare în alin. (4) art.69 și în alin.(1) art.76, care stabilesc plafonul de vârstă de 65 ani pentru calitatea de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, însă această stare a lucrurilor excede câmpul de constituționalitate.

În acest sens notăm că sintagma „precum și vârsta de cel mult 65 de ani” din teza a doua a alin.(4) art.69 și lit. i¹⁾ din alin.(1) art.76 din Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură sunt neconstituționale, fiind afectată inamovibilitatea mandatului membrului Consiliului Superior al Procurorilor.

La analiza constituționalității prevederilor criticate, trebuie luat în considerație statutul de autoritate publică constituțională a Consiliului Superior al Procurorilor, care potrivit rolului atribuit de Legea Supremă, „este garantul independenței și imparțialității procurorilor”.

Consacrarea constituțională a rolului Consiliului Superior al Procurorilor de garant al independenței și imparțialității procurorilor reprezintă, potrivit procedului simetriei de drept, garanția fundamentală a independenței și imparțialității membrilor acestei autorități de autoadministrare, astfel încât aceștia să își exercite atribuțiile în conformitate cu așteptarea normativă constituțională.

Dezvoltând normele constituționale, Legea nr.3 din 25.03.2016 cu privire la Procuratură, prevăd componența numerică și reprezentativă a Consiliului Superior al Procurorilor, modalitatea și autoritățile care aleg membrii acestuia, precum și exercitarea calității de membru de drept.

În context, mandatul membrilor Consiliului Superior al Procurorilor are următoarele particularități: este un mandat de rang constituțional; dobândirea, exercitarea și încetarea mandatului se realizează în condițiile prevăzute de Constituție și de Legea nr.3 din 25.03.2016 cu privire la Procuratură; este un mandat exercitat în cadrul unei autorități constituționale; pe durata exercitării mandatului, membrul Consiliului Superior al Procurorilor este inamovibil și, cu excepția membrilor de drept, este incompatibil cu oricare altă activitate remunerată, afară de cea didactică, de creație, științifică, sportivă sau în cadrul asociațiilor obștești; de asemenea, pe durata mandatului, precum și timp de 6 luni după încetarea acestuia, membrii Consiliului Superior al Procurorilor nu pot participa la concursuri pentru numire sau promovare în funcții de procuror, inclusiv în funcția de Procuror General.

Toate aceste trăsături definesc regimul juridic al mandatului membrului Consiliului Superior al Procurorilor și, coroborat cu inamovibilitatea stabilită de lege, reprezintă garanții pentru independența în activitate, motiv pentru care orice restrângere, limitare sau îngădire afectează însăși natura constituțională a funcționării acestei autorități publice și

golește de conținut posibilitatea realizării scopului pe care l-a urmărit legiuitorul constituant atunci când a decis să acorde rang constituțional acestei autorități.

Intervenția legislativă criticată, care a instituit o prevedere de ordin negativ și a restrâns, pe motiv de vârstă, aria categoriilor de persoane din rândul societății civile, care pot aplica pentru calitatea de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, alături de sfidarea directă a inamovibilității mandatului în acest for de autoadministrare, nu este conformă cu așteptarea normativă constituțională bazată pe necesitatea asigurării, în primul rând, a independenței instituției publice nominalizate.

Rațiunea introducerii în Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură a interdicției de a revoca membrii Consiliului Superior al Procurorilor, derivă direct și poziția constituțională a acestei entități și se asimilează ponderii de a fi „garant”, care i-a fost acordată de Legea Supremă.

Potrivit analizei logico-juridice inerente, este de o evidență firească concluzia că nemijlocit „garantul” trebuie să dispună de garanții serioase de independență și, prin consecință, să beneficieze de o inamovibilitate rigidă, or, doar în acest registru de acțiune a legii poate fi dezvoltat sensul atribuit de constituantă la adoptarea art.125¹ din Constituție și poate fi asigurată preeminența dreptului.

Pornind de la aceste argumente, relevăm că, având în vedere rolul constituțional al Consiliului Superior al Procurorilor - cel de asigurare a independenței și imparțialității procurorilor, mandatul membrilor aleși ai Consiliului Superior al Procurorilor fixat în lege nu trebuie să fie condiționat de vârstă, or această limitare nu întrunește testul proporționalității și necesității într-o societate democratică.

Vom reține, în acest sens, inclusiv și constatările din jurisprudența Curții Constituționale, care în Hotărârea nr. 21 din 27 iulie 2021 (sesizarea nr. 200a/2020) a stabilit:

„40. Astfel, Parlamentul este suveran în materia reglementării procedurii de adoptare a legilor. Totuși, **suveranitatea Parlamentului nu este absolută, ea fiind limitată de principiile constituționale în această materie.** În acest sens, atât la reglementarea procedurilor parlamentare, cât și la aplicarea lor, i.e. la adoptarea actelor normative, **Parlamentul trebuie să asigure echilibrul corect dintre principiul autonomiei parlamentare și celelalte principii incidente** în materia procedurilor parlamentare, care sunt stabilite expres sau **care pot fi clar deduse din Constituție** (a se vedea HCC nr. 14 din 27 aprilie 2021, §§ 52, 53; HCC nr. 19 din 13 iulie 2021, § 56)”.

În aceeași ordine de idei, notăm că dispozițiile legale criticate încalcă dreptul la muncă sub aspectul securității raporturilor de muncă a membrului Consiliului Superior al Procurorilor, protejat de art.43 din Constituție coroborat cu art.16 din Constituție (egalitatea în drepturi) și art.54 din Constituție – proporționalitatea restrângerii drepturilor.

Pe această dimensiune reliefăm statuările Curții Constituționale, care a indicat că „[...] dreptul la muncă reprezintă un drept social-economic complex, garantat de articolul 43 din Constituție. Potrivit alineatului (1) al acestui articol, orice persoană are dreptul la

muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.” [HCC Nr. 5 din 23.04.013, pct.46].¹

De asemenea sunt relevante și constatările care notează că, având în vedere specificul dreptului la muncă, dar și al poziționării subiecților raporturilor de muncă, atât normele naționale, cât și cele internaționale, stabilesc un minim de garanții, menite să asigure un echilibru dintre angajați și angajatori și o protecție adecvată a demnității, securității și stabilității angajaților [a se vedea HCC Nr. 6 din 03-03-2016, pct.67].

Din perspectiva celor invocate, se atestă că prin adoptarea dispozițiilor normative criticate au fost nesocotite prevederile articolului 43 din Constituție – sub aspectul încălcării securității raporturilor juridice de muncă la încetarea înainte de termen a mandatului membrului Consiliului Superior al Procurorilor și ale articolului 16 din Constituție – sub aspectul încălcării principiului egalității, examinate în lumina articolului 54 din Constituție, or, restrângerea dreptului la muncă a persoanei, care deși este prevăzută de lege, dacă nu este necesară într-o societate democratică și nu urmărește un scop legitim conduce la încălcarea principiului proporționalității în sensul stabilit de articolul 54 alin.(3) din Constituție.

Astfel, amendamentele introduse prin Legea nr.102 din 24.08.2021, care au adus modificări la art.69 alin.(4) și art.76 alin.(1) din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură, au completat art.69 alin.(4) cu sintagma „*precum și vârsta de cel mult 65 de ani*”, iar art.76 alin.(1) a fost completat cu lit.i¹) prin care a fost instituit un nou temei de încetare a calității de membru al Consiliului Superior al Procurorilor – „*în caz de atingere a vârstei de 65 de ani*” – sunt neconstituționale.

Bazându-ne pe raționamentele expuse *supra*, considerăm că o astfel de restrângere a dreptului la muncă a persoanei, care deși este prevăzută de lege, nu este necesară într-o societate democratică și nu urmărește un scop legitim, motiv din care este neconstituțională.

Reiterăm că restrângerea dreptului la muncă urmează a fi corelată cu prevederile art.54 alin.(2) din Constituție, care prevede că, „(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.”

În reflecția celor expuse, din perspectiva incidenței aceleiași restrângeri raportate la alte mandate de rang constituțional, dar și la mandate stabilite de legi organice din cadrul normativ național, consemnăm că pentru acestea legiuitorul nu a prevăzut un asemenea plafon de vârstă.

¹ https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h_05.2013.ro.pdf

Analiza cadrului normativ de referință, stabilește că, sub aspectul mandatelor de nivel constituțional, **nu există un plafon al limitei de vârstă** până la care poate fi exercitat, de exemplu:

- mandatul de Președinte al Republicii Moldova (funcție, care prin valoarea, profunzimea și complexitatea sa reclamă contribuții profesionale și efort intelectual de proporții substanțiale),
- mandatul de deputat în Parlament,
- Prim-ministru sau membri de Guvern (miniștri),
- Avocat al Poporului,
- membru al Consiliului Superior al Magistraturii (pentru membrii non-judecători).

De asemenea, încetarea altor mandate a funcțiilor de demnitate publică (infraconstituționale) nu este condiționată de un plafon de vârstă și, în acest sens menționăm titularii mandatelor de membru în:

- Consiliul Concurenței (art.42, art.44 Legea nr.183/2012);
- Consiliul de administrație al ANRE (art.10 Legea nr.174/2017);
- Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității (art.11 Legea nr.121/2012);
- Administrația Centrului național privind protecția datelor cu caracter personal (art.22 Legea nr.133/2011);
- Consiliul de administrație al Comisiei Naționale a Pieței Financiare (art.12, art.14 Legea nr.192/1998).

Cu titlu de exemplu, notăm că o viziune complexă a legiuitorului există în cazul mandatului de judecător al Curții Constituționale, fiind consemnată limita de vârstă de 70 ani doar ca și condiție la numire, aceasta nefiind incidentă ca și temei juridic de încetare a acestui mandat, perspectivă care prezintă similitudini și pentru mandatul membrilor Curții de Conturi, în situația căroră, limita de vârstă este stabilită doar în sensul accederii în funcție, nu și pentru situația încetării mandatului (art.16, art.20 Legea nr.260/2017).

Adițional, menționăm că și în statele care au preluat modelul instituirii consiliilor judiciare, de asemenea nu există limitări care să derive din limita de vârstă pentru membrii non-magistrați, desemnați în aceste foruri de autoadministrare pentru a contribui la dezvoltarea independenței instituționale în baza experienței profesionale și contribuției academice, pe care o dețin (a se vedea în acest sens cadrul normativ de activitate pentru CSM România, CSM Franța, CSM Italia, Consiliile judiciare din Belgia și Elveția).

Mai mult de atât, în nota informativă ce însoțește Legea nr.12 din 24.08.2021 prin care au fost introduse modificările criticate din Legea nr.3/2016 și s-a impus limita de vârstă de 65 ani pentru membrii Consiliului Superior al Procurorilor nu a fost argumentată în nici un fel necesitatea, relevanța și proporționalitatea acestei restrângeri, circumstanțe care determină concluzia că o asemenea intervenție, neavând un suport confirmativ, aduce o ingerință gravă principiului egalității consfințit de art.16 din Constituție și legiferează, de fapt, o discriminare bazată pe vârstă, ceea ce este inadmisibil inclusiv din perspectiva standardelor internaționale.

Deși nu există în acest sens un drept absolut, standardele internaționale interzic discriminarea și stabilesc că orice restrângere care duce la o diferență de tratament din partea statului urmează să fie justificată în mod serios, existând o marjă îngustă de apreciere din partea autorităților pentru a asigura compatibilitatea cu valorile protejate de statul de drept în raport cu demnitatea ființei umane.

Orice intervenție a statului pe această dimensiune sensibilă, urmează a fi justificată din perspectiva obiectivelor urmărite de legiuitor, or, în prezenta speță nota informativă nici nu conține un minim de argumente care ar fi aplicabile restrângerii nominalizate.

În speță, restrângerea dreptului membrului ales din cadrul Consiliului Superior al Procurorilor de a-și finaliza mandatul pentru care a fost ales nu este justificată de nici unul dintre scopurile invocate în art.54 alin.(2) din Constituție, din care considerent – opinăm că interdicția stabilită **contravine art.43 alin.(1) din Constituție, corelat cu art.16 și 54 alin.(2) și (3) din Constituție.**

De asemenea, în conformitate cu prevederile punctului 5 lit.b) din Recomandarea Organizației Internaționale a Muncii nr.62 cu privire la lucrătorii în vârstă, în cazuri excepționale, limitele de vârstă pot fi stabilite în baza unor cerințe, condiții și norme speciale *pentru anumite tipuri de profesii*. În același context, punctul 22 al Recomandării Organizației Internaționale a Muncii prevede posibilitatea fixării prin acte normative a unei vârste la atingerea căreia raporturile de muncă pot înceta.

Totuși, aici considerăm că trebuie să se facă distincție între două concepte diferite: munca prestată în temeiul unui contract individual de muncă (care poate înceta la atingerea limitei de vârstă) și munca prestată în cadrul unui mandat legal sau constituțional, care se finalizează la expirarea termenului mandatului oferit.

În această perspectivă, aplicând principiul analogiei notăm că mandatul alesului local sau mandatul deputatului în Parlament, mandatul membrului Consiliului Superior al Magistraturii nu poate înceta de drept la atingerea limitei de vârstă.

Pe cale de consecință, este evident că legiuitorul nu a identificat un motiv suficient de serios pentru a insera o astfel de excepție pentru mandatul de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, fiind un argument suplimentar că dispozițiile legislative criticate nu subzistă testului de constituționalitate.

Pornind de la rigiditatea normei constituționale, care îi stabilește Consiliului Superior al Procurorilor rolul de garant al independenței și imparțialității procurorilor, notăm că atunci când se adoptă intervenții legislative infraconstituționale, aferente dimensionării și/sau limitării mandatului de membru al acestei autorități, se impune o acuratețe juridică de o exigență severă, care să respecte natura și spiritul normei constituționale.

În expresia acestei obligații, legiuitorul urmează să își realizeze angajamentul unei alinieri stricte la norma constituțională și să își exprime voința exclusiv în temeiul unor justificări sistemice, atunci când operează modificări ce vizează condițiile exercitării mandatului de ordin constituțional.

Aceeași optică juridică a fost abordată și de Curtea Constituțională a României, care a statuat că posibilitățile legiuitorului de a interveni cu modificări în conținutul juridic al unui mandat constituțional trebuie ancorate de viziunea și valoarea Legii Supreme, pentru a nu diminua esența normelor acesteia.

Pentru exemplificare, notăm că în decizia nr.374 din 2 iunie 2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.54 alin.(1) teza întâi și art.57 din Legea nr.317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea Constituțională a României a reținut: „Dispozițiile art.133 alin.(4) din Constituție prevăd că „Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani”. Interpretând aceste norme, prin Decizia nr.375 din 6 iulie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.591 din 8 iulie 2005, Curtea a stabilit că „dispozițiile Constituției sunt imperative și, potrivit principiilor statului de drept, sunt obligatorii *erga omnes*, inclusiv pentru Parlament ca autoritate legiuitoare. Așadar, Parlamentul nu poate, fără încălcarea Constituției, să micșoreze durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, nici printr-o dispoziție explicită și nici printr-o dispoziție a cărei aplicare produce un asemenea efect”.

În concordanță cu art.133 alin.(4) din Constituție, dispozițiile art.54 alin.(1) din Legea nr.317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii prevăd că „Durata mandatului membrilor aleși ai Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani, fără posibilitatea reînvestirii”. Legea nr.317/2004, în forma sa inițială, nu prevedea o asemenea interdicție, modificarea fiind operată ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr.247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.653 din 22 iulie 2005. Analizând constituționalitatea normei, prin Decizia nr.53 din 25 ianuarie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.90 din 3 februarie 2011, Curtea a reținut că „prin instituirea acestei interdicții nu sunt afectate drepturi ale membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, aleși anterior intrării în vigoare a Legii nr.247/2005 și care doresc să obțină un nou mandat. La data când au dobândit calitatea de membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, aceștia aveau numai vocația de a fi aleși pentru un nou mandat”, astfel că prin noua reglementare nu se încalcă principiul neretroactivității legii, consacrat prin prevederile art.15 alin.(2) din Constituție. Pe de altă parte, Curtea a reținut că dispozițiile art.51 alin.(1) din Legea nr.317/2004 [devenit, după republicarea legii, art.54 alin.(1), n.r.] „nu aduc modificări legate de conținutul mandatului, modul de exercitare al acestuia sau durata lui, ci instituie o interdicție, și anume aceea de a nu avea mai mult de un mandat. [...] Posibilitatea unei noi candidaturi, după expirarea mandatului, este un element extrinsec acestuia, ce poate fi modificat pentru viitor, prin lege.” Prin urmare, „atât propunerea de validare, cât și validarea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii trebuie să se întemeieze pe verificarea prealabilă a respectării procedurilor de alegere, a îndeplinirii cerințelor legale pentru ocuparea respectivei demnități, precum și a interdicțiilor și incompatibilităților ce pot rezulta fie din statutul personal, fie din alte prevederi legale. De altfel, Curtea constată că aceeași interpretare, conformă spiritului și literei Constituției, se regăsește și în cazul reglementării

constituționale a altor autorități de rang constituțional, precum Curtea Constituțională sau Curtea de Conturi. Astfel, în ceea ce privește instanța constituțională, art.142 alin.(2) din Constituție prevede că aceasta „se compune din nouă judecători, numiți pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit”, iar art.145 reglementează că „Judecătorii Curții Constituționale sunt independenți în exercitarea mandatului lor și inamovibili pe durata acestuia.” Or, nu se poate susține în mod rezonabil că judecătorul constituțional îndeplinește un mandat individual, autonom de instanța al cărui membru este, întrucât, sub aspectul duratei sale, mandatul constituțional aparține Curții Constituționale, în ansamblul său, care se înnoiește doar în condițiile prevăzute de lege. Astfel, potrivit art.142 alin.(5) din Constituție, „Curtea Constituțională se înnoiește cu o treime din judecătorii ei, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții”. Legea nr.47/1992 stabilește, la art.5 alin.(1), mandatul judecătorilor instanței constituționale, respectiv numirea celor 9 judecători „pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit”. Dispozițiile art.67 alin.(1) din lege reglementează cazurile de încetare a mandatului de judecător al Curții Constituționale, și anume: la expirarea termenului pentru care a fost numit sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de excludere de drept ori de deces, în situațiile de incompatibilitate sau de imposibilitate a exercitării funcției de judecător mai mult de 6 luni, precum și în caz de încălcare a prevederilor art.16 alin.(3) sau ale art.40 alin.(3) din Constituție sau pentru încălcarea gravă a obligațiilor prevăzute la art.64 din Legea nr.47/1992, care prevăd obligațiile legale ale judecătorilor constituționali. În cazul în care mandatul a încetat înainte de expirarea duratei pentru care judecătorul a fost numit, iar perioada rămasă depășește 6 luni, autoritatea publică competentă va numi un nou judecător. Potrivit art.68 alin.(2) teza a doua din lege, „Mandatul judecătorului astfel numit încetează la expirarea duratei mandatului pe care l-a avut judecătorul înlocuit”. 41. Într-o situație similară se află și consilierii de conturi de la Curtea de Conturi. În cazul lor, Constituția prevede la art.140 alin.(4) că „sunt numiți de Parlament pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Membrii Curții de Conturi sunt independenți în exercitarea mandatului lor și inamovibili pe durata acestuia”.

Respectiv, deducem că atunci când Curtea Constituțională a României a analizat modificările operate de legiuitor prin care s-a dispus interdicția reînvestirii în calitatea de membru al Consiliului Superior al Magistraturii (adică au avut incidență coordonatele unui mandat constituțional), au fost avute în vedere aspecte privind neretroactivitatea legii asupra titularilor mandatelor aflați în exercițiul funcției, precum și aprecierea comparativă, prin efectul simetriei, cu alte mandate similare (mandatul judecătorilor Curții Constituționale și cel al membrilor Curții de Conturi).

Considerăm că o asemenea abordare este relevantă și situației care face obiect al prezentei sesizări, avându-se în vedere similitudinea situațiilor juridice deduse analizei de constituționalitate.

La acest compartiment este relevant să notăm că potrivit principiilor din dreptul național deducem, de asemenea, reguli privind neretroactivitatea legii, stabilite explicit în actele normative.

Astfel, în conformitate cu prescripțiile art.73 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, este stabilit că actul normativ, de regulă, nu poate fi retroactiv, ceea ce, raportat la cazul în speță, înseamnă că, eventual, asupra unuia asemenea efect al legii poate să se pronunțe în exclusivitate Parlamentul și nicidecum o altă autoritate publică.

În continuare, urmând perspectiva descrisă a raționamentelor ce fundamentează adresarea în speță, notăm că prevederea din Legea nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, prin care s-a completat art.69 alin.(4) cu sintagma „*precum și vârsta de cel mult 65 de ani*”, iar art.76 alin.(1) a fost completat cu lit.i¹) prin care a fost instituit un nou temei de încetare a calității de membru al Consiliului Superior al Procurorilor – „*în caz de atingere a vârstei de 65 de ani*”, nefiind clară și previzibilă, nu respectă nici principiile de calitate a legii.

Astfel, Legea nr.102 din 24.08.2021 nu conține dispoziții finale și tranzitorii, prin care să fie stabilită modalitatea de acțiune a normelor față de raporturile/situațiile juridice născute sub efectul reglementărilor anterioare, precum și nici alte prevederi nu au fost introduse care să stabilească comportamentul juridic ce trebuie urmat de către autoritățile vizate după intrarea în vigoare a legii.

Revenind la argumentele referitoare la structura actului normativ, notăm că regulile de tehnică legislativă prescriu care trebuie să fie componentele și modul în care trebuie să acționeze emitentul actului normativ pentru a stabili conduita de drept ce se impune de urmat după intrarea în vigoare a acestuia, astfel încât exigentele de calitate să fie întrunite.

După cum prevede art.48 din Legea nr.100 cu privire la actele normative din 22.12.2017 – (1) *Dispozițiile tranzitorii ale actului normativ cuprind măsurile ce se instituie cu privire la continuarea raporturilor juridice născute în temeiul vechilor reglementări care urmează a fi abrogate sau înlocuite de noul act normativ.*

(2) *Dispozițiile tranzitorii trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea noilor reglementări cu cele ale actelor normative preexistente, menținerea temporară a unor situații juridice născute în temeiul vechilor reglementări și, după caz, să asigure modificarea altor acte normative.*

De asemenea, art.41 din același act normativ stabilește în alin.(3) că elementele constitutive ale actului normativ trebuie să asigure expunerea consecutivă, ordonată și sistematizată a obiectului reglementării, **precum și interpretarea și aplicarea corectă a actului normativ.**

Respectiv, având în vedere că Parlamentul este unica autoritate legiuitoare, anume acestei autorități îi revine obligația ca la adoptarea Legii nr.102 din 24.08.2021 să stabilească care este conduita de drept ce trebuie urmată după intrarea în vigoare a actului normativ în raport cu membrii din Consiliul Superior al Procurorilor, care, la această dată, au împlinit vârsta de 65 de ani, astfel încât să asigure aplicarea corectă a prevederilor contestate din art.69 alin.(4) și art.76 alin.(1) lit.i¹) din Legea cu privire la Procuratură.

La acest compartiment Curtea Constituțională a degajat deja o jurisprudență consacrată și a reținut că: ”Exigentele statului de drept presupun, inter alia, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară din 25-26 martie 2011, CDL-

AD(2011)003rev, §41). În acest sens, articolul 23 alin.(2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile. Atât articolul 23 alin.(2), cât și articolul 54 alin.(2) din Constituție presupun faptul că orice limitare a drepturilor fundamentale trebuie să aibă loc, în mod obligatoriu, printr-o lege. Articolul 54 alin.(2) din Constituție conține formula „prevăzută de lege”. Această formulă presupune existența unor exigențe care se referă la calitatea legii. Legea trebuie să fie accesibilă pentru persoanele vizate, clară și previzibilă în privința efectelor sale, adică trebuie să fie formulată cu o precizie suficientă pentru a le permite persoanelor vizate – dacă este necesar, cu o consiliere juridică adecvată – să prevadă, în mod rezonabil, consecințele pe care le presupune o anumită acțiune și să-și conformeze conduita (a se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr.26 din 10 noiembrie 2020, §46).

În Hotărârea nr.12 din 04.06.2013, Curtea Constituțională a reținut că articolul 23 alin.(2) din Constituție pune în sarcina statului obligația de a face accesibile toate legile și actele normative. Deși articolul 23 din Constituție cuprinde expres doar criteriul de accesibilitate și claritate al legii, Curtea Europeană, prin jurisprudența sa, impune ca **normele adoptate de autoritățile publice să fie inclusiv suficient de precise, previzibile și să corespundă principiului reglementării specificative** (§99). Curtea a constatat că rigorile impuse de art.23 alin.(2) din Constituție, precum obligația statului de a asigura fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile și de a face accesibile actele normative, includ principiile Convenției Europene și ale jurisprudenței Curții Europene de a asigura precizia, previzibilitatea legii și reglementarea specificativă.

Orice act normativ trebuie să respecte principiile și normele constituționale, precum și exigențele de tehnică legislativă, menite să asigure claritatea, previzibilitatea, predictibilitatea și accesibilitatea actului.

Legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă, să prevadă elementele ce disting particularitățile lor [*§108 din Hotărârea Curții Constituționale Nr. 13 din 15.05.2015*].

Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție [*§10 din Hotărârea Curții Constituționale nr. Nr. 26 din 23.11.2010*].

În acest sens, Curtea a reținut că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte norme de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate [*§50-51 din Hotărârea Nr. 26 din 27.09.2016*].

Păstrând aceeași linie de argumente notăm că și Curtea europeană a drepturilor omului la fel a statuat că nivelul de precizie al legislației interne „depinde într-o măsură considerabilă de conținutul actului normativ avut în vedere, domeniul pe care este menit

să-l acopere, numărul și statutul celor cărora le este adresat” [*Chorherr v. Austria*, 25 august 1993, §25].

Concomitent, constatăm că jurisprudența Curții europene a drepturilor omului a mai consacrat că testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia [*Silvei și alții v. Regatul Unit*, 25 martie 1983, § 80].

Raportând textul celor menționate la conținutul normelor legale criticate, adoptate prin Legea nr.102 din 24.08.2021 de modificare a Legii nr. 3/2016, reținem că textul legii nu corespunde cerințelor de calitate a legii din următoarele motive:

Potrivit art.48 din Legea Nr. 100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative,

„(1) Dispozițiile tranzitorii ale actului normativ cuprind măsurile ce se instituie cu privire la **continuarea raporturilor juridice născute în temeiul vechilor reglementări care urmează a fi abrogate sau înlocuite de noul act normativ.**

(2) Dispozițiile tranzitorii trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea noilor reglementări cu cele ale actelor normative preexistente, **menținerea temporară a unor situații juridice născute în temeiul vechilor reglementări și, după caz, să asigure modificarea altor acte normative.**

(3) În dispozițiile tranzitorii se indică, după caz, perioada de tranziție necesară implementării dispozițiilor actului normativ și perioada necesară pentru aducerea legislației în conformitate cu noile norme juridice.”

Prin urmare, reieșind din faptul că Legea nr.102 din 24.08.2021 de modificare a Legii nr. 3/2016 nu a reglementat cerințele art.48 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, se deduce existența unui vid legislativ în acest sens, or, această situație juridică nu răspunde cerințelor de claritate și previzibilitate, în consecință fiind încălcate prevederile art.23 coroborat cu art.43 din Constituție în raport cu prevederile normative criticate.

Notăm că drept consecință, o asemenea situație, în care legiuitorul nu a asigurat respectarea condițiilor de calitate a legii, deduce inclusiv și factori în măsură să împiedice Consiliul Superior al Procurorilor să funcționeze în cadrul său constituțional, în special pentru că prin acte normative ale puterii legiuitoare, care modifică intempestiv condițiile numirii membrilor deja validați pe o perioadă limitată, se poate concretiza un blocaj instituțional, dat fiind faptul că principiul supremației Constituției și principiul legalității sunt de esența cerințelor statului de drept.

În concluzie, având în vedere raționamentele expuse, sintagma „alineatul (4) se completează cu textul „ , precum și vârsta de cel mult 65 de ani” din pct.8 art.I și pct.9 art.I din Legea nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură (M.O.209-210/221 din 03.09.2021), sunt neconstituționale.

B. Încălcarea principiului inamovibilității mandatului membrului Consiliului Superior al Procurorilor

Analizând contextul adoptării normelor legislative criticate, constatăm că acestea nu au urmărit scopul generic enunțat de îmbunătățire a criteriilor de activitate a Consiliului Superior al Procurorilor, dar s-a aliniat intenției de a exclude un anumit titular de mandat din cadrul acestui organ de autoadministrare.

Argumentarea acestei constatări se fundamentează pe faptul că în prezent cadrul normativ în vigoare stabilește imperativ în teza întâi a art.76 alin.(2) din Legea Procuraturii nr.3/2016, faptul că,

(2) Membrii Consiliului Superior al Procurorilor nu pot fi revocați.

Prin urmare, imposibilitatea revocării membrilor Consiliului Superior al Procurorilor, determină inamovibilitatea mandatului acestora, ceea ce constituie, de altfel, o garanție a independenței acestora în exercitarea atribuțiilor constituționale.

Acest principiu îi protejează pe membrii Consiliului Superior al Procurorilor în primul rând de influențe externe la îndeplinirea atribuțiilor funcționale.

Ideea fundamentală care guvernează necesitatea statuării acestui principiu al inamovibilității constă în faptul că membrii Consiliului Superior al Procurorilor, în exercitarea atribuțiilor, nu sunt angajații autorităților care i-a numit.

Raportat la prezenta speță, menționăm că dl Dumitru Pulbere a fost numit în calitate de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, prin Decretul prezidențial nr. 596 din 06.02.2018, iar, potrivit art.73 alin. (1) din Legea cu privire la Procuratură,

Mandatul membrilor aleși ai Consiliului Superior al Procurorilor este de 4 ani.

Din considerentele enunțate, durata mandatului acestuia, fiind de 4 ani, asupra acestuia se extind efectele inamovibilității și imposibilității revocării sau încetării a mandatului acestuia, în legătură cu instituirea în cursul mandatului acestuia, a unui nou temei de încetare a calității de membru.

Or, efectele legii noi, se pot răsfrânge doar pentru mandatele viitoare, nu și pentru cele care deja au fost obținute, legea de modificare fiind lipsită de mențiuni în partea în care aceasta ar produce efecte juridice pentru mandatele care au fost validate înainte de intrarea în vigoare a acesteia.

Mai mult de atât, din contextul instituirii acestui temei pentru încetarea calității de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, se mai remarcă și atentarea la independența organului de autoadministrare a procurorilor, manifestată prin interesul clar și direct de înlăturare a domnului Dumitru Pulbere – prin plafonarea vârstei, de la exercitarea calității de membru al forului colegial ales de către Președintele țării, fiind astfel incidentă afectarea art.125¹ din Constituție.

Or, potrivit completărilor aduse art.69 alin.(4) din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură, condiția de a fi ales în calitate de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din partea societății civile, este de a avea nu mai mult de 65 ani și aceeași limită de vârstă fiind incidentă în calitate de temei pentru încetarea calității de membru (prin introducerea lit.i¹) în alin.(1) art.76 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură).

Astfel, poate fi considerat că adoptarea Legii nr.102 din 24.08.2021, în partea introducerii sintagmei „, precum și vârsta de cel mult 65 de ani” la art.69 alin.(4) și modificării 76 alin.(1) din Legea cu privire la Procuratură nr.3/2016, a avut drept scop înlăturarea anume a titularului în exercițiu al mandatului de membru al CSP ales de către Președinte din partea societății civile.

Urmând natura acestor constatări ale realităților de elaborare și adoptare, cu o urgență nejustificată din perspectivă normativă, este evidentă concluzia că acțiunea de

modificare, în această parte, a Legii cu privire la Procuratură nr.3/2016, se transformă dintr-un act normativ – într-un act cu caracter individual, ceea ce contravine sferei de reglementare a Legii cu privire la actele normative.

Un astfel de scop excedează cerințelor statului de drept și reprezintă expresia imixtiunii politice asupra instituției Consiliului Superior al Procurorilor prin folosirea presiunilor normative pentru înlocuirea unui membru în exercițiu din cadrul organului de autoadministrare.

Vom nota că această situație prezintă similitudini evidente cu terminul de lege *ad hominem*, care însă este inadmisibilă din perspectiva viziunilor exprimate de Comisia de la Veneția, astfel după cum acestea au fost redactate inclusiv și în Opinia *amicus curriae* nr.972/2019 privind amendamentele la Legea cu privire la Procuratură, pct.40.

Concomitent, și în jurisprudența Curții europene a drepturilor omului s-a menționat că legile îndreptate împotriva unei anumite persoane sunt contrare preeminenței dreptului (*Baka c. Ungariei*, pct.117).

C. Argumente privind încălcarea principiului separației puterilor în stat, prevăzut de art.6 din Constituție la emiterea Decretului prezidențial nr.147-IX din 6 septembrie 2021

Principiul fundamental aflat la baza organizării și funcționării statului este separația celor trei puteri: legislativă, executivă și judecătorească, iar exercițiul lor armonios presupune că fiecare autoritate are un domeniu separat și special în care își manifestă plenipotențiar competențele.

Fiecare dintre aceste autorități este investită cu prerogative strict delimitate, nici una dintre ele neavând posibilitatea de a uzurpa atribuțiile celorlalte [*§5 din Hotărârea Curții Constituționale Nr. 35 din 10.10.2000*].

Separația puterilor în stat, în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească presupune instituirea unui sistem de garanții, restricții și echilibre, care ar exclude posibilitatea dominării uneia dintre ele, ar asigura funcționarea autonomă a fiecărei ramuri a puterii, precum și colaborarea lor [*§2 din Hotărârea Curții Constituționale Nr. 5 din 18.02.2011*].

Respectarea principiului separării puterilor, astfel după cum a indicat Curtea Constituțională, implică nu doar faptul că nici una din ramurile puterii nu intervine în competențele unei alte ramuri, dar și faptul că nici una dintre aceste ramuri nu își va neglija atribuțiile pe care este obligată să le exercite în domeniul specific de activitate - îndeosebi atunci când o astfel de obligație este statuată în Legea Supremă sau a fost impusă printr-o hotărâre a Curții Constituționale, instanță care, în virtutea art.134 din Constituție, asigură, în cele din urmă, realizarea principiului separării puterii de stat [*§51 din Hotărârea Curții Constituționale Nr. 33 din 10.10.2013*].

Contrar acestor principii, prin Decretul nr.147-IX din 06 septembrie 2021 emis de către Președintele Republicii Moldova, Maia Sandu, a fost constatată o situație juridică ce decurge dintr-un act legislativ, asupra căreia nu avea atribuții constituționale să se

pronunțe, aceasta fiind exclusiv de competența Parlamentului ca fiind unica autoritate investită să adopte legi și să dispună asupra efectelor juridice ale acestora.

La emiterea acestui decret au fost arogate competențe constituționale ce nu aparțin Președintelui Republicii Moldova de stabilire a modului de acțiune a raporturilor juridice născute în temeiul reglementărilor legislative anterioare din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură.

Astfel, decretul prezidențial criticat face trimitere la Legea nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură și invocă prevederile art.76 alin.(1) lit.i¹) din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură conform căroră atingerea vârstei de 65 de ani reprezintă circumstanță de încetare de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor.

Totodată, în partea dispozitivă a decretului criticat „se constată încetarea de drept [...]”, acțiune care nu se circumscrie competențelor constituționale sau altor competențe atribuite Președintelui Republicii Moldova în realizarea funcțiilor sale.

În primul rând, Legea nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură nu conține nici o prevedere referitoare la conduita normativă de urmat aferent raporturilor/situațiilor juridice născute în baza reglementărilor anterioare.

În speță, situația juridică se prezintă a fi una complexă - Consiliul Superior al Procurorilor este un organ colegial și mandatul actualei componente expiră în mai puțin de 4 luni de la adoptarea Legii nr.102 din 24.08.2021.

Aceste circumstanțe determinau o reglementare indispensabilă exclusiv din partea legiuitorului privind continuarea sau sistarea de drept a mandatului membrilor Consiliului Superior al Procurorilor care, la data intrării în vigoare a noilor reglementări sau, eventual, după această dată, dar până la încheierea mandatului actualei componente a Consiliului Superior al Procurorilor ating vârsta de 65 de ani.

Per a contrario, Parlamentul nu a instituit o asemenea prevedere în Legea nr.102 din 24.08.2021, deși aceasta este competența exclusivă a legiuitorului, care este unica autoritate îndrituită să dispună asupra conduitei normative și să asigure caracterul previzibil al legii.

În condiții generale legea nu are efect retroactiv și se aplică numai pentru viitor, iar raporturile/situațiile juridice născute în baza reglementărilor anterioare pot fi stabilite numai de către autoritatea legiuitoare și nicidecum de către autoritățile abilitate cu punerea în aplicare a legii.

Respectiv, atât timp cât Parlamentul nu a stabilit în ce mod trebuie reglementate raporturile/situațiile juridice născute în temeiul prevederilor legale anterioare suntem în prezența unui vid legislativ, care nu poate fi înlăturat de nici o altă autoritate publică.

Pe cale de consecință, decretul prezidențial nr.147-IX din 6 septembrie 2021, prin care a fost constatată o situație juridică sub imperiul formulării - „se constată încetarea de drept a mandatului”, reprezintă, de fapt, exercitarea unei competențe de legiferare și desconsideră atribuția exclusivă a Parlamentului, încălcându-se totodată principiul separației puterilor în stat.

În aceste condiții, nu subzistă aprecierea că decretul prezidențial constituie un act de punere în aplicare a legii, deoarece Legea nr.102 din 24.08.2021 (la care face trimitere decretul contestat) nu conține nici o prevedere în acest sens, iar ordinea de drept stabilește expres care este procedura și autoritatea competentă să se expună în asemenea situații.

În speță, Președintele Republicii Moldova, pentru a emite acest decret (nr.147-IX din 6 septembrie 2021), a făcut uz de competențe ce nu îi aparțin, asumându-și rol de autoritate legiuitoare și a stabilit, cu de la sine putere, conduita normativă care trebuie urmată referitor la raporturile juridice privind mandatul de membru al Consiliului Superior al Procurorilor născute în temeiul reglementărilor legale anterioare.

Reiterăm că în arhitectura organelor de stat, Consiliul Superior al Procurorilor este o autoritate de rang constituțional, iar orice redimensionare a coordonatelor de activitate a acestuia trebuie făcută prin lege de către Parlament, care, concomitent, este unica autoritate competentă să dispună/să constate cu privire la efectele legii asupra raporturilor/situațiilor juridice în derulare, care au fost validate în baza prevederilor anterioare.

Utilizarea în decretul prezidențial nr.147-IX din 6 septembrie 2021 a formulării – „se constată încetarea de drept a mandatului” în condițiile în care Legea nr.102 din 24.08.2021 nu a stabilit norme în acest sens, denotă arogarea de competențe ale Parlamentului și încalcă principiul separației puterilor în stat, fiind, în aceste condiții – un act normativ neconstituțional.

De asemenea, nu se poate considera că decretul prezidențial de referință reprezintă o formalizare a efectelor generale ale Legii nr.102 din 25.08.2021, dat fiind faptul că potrivit principiilor generale de drept – legea nu are efect retroactiv, iar din tăcerea legii nu pot fi deduse reguli.

Trebuie menționat că în analiza speței deduse controlului de constituționalitate nu pot fi incidente aceleași reguli care guvernează raporturile de drept privat (ceea ce nu e interzis – este permis).

Raporturile juridice la care facem referire (reglementarea mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor născut în temeiul reglementărilor legale anterioare), țin de domeniul dreptului public, conform căruia poate fi aplicat doar ceea ce este prescris de lege („*Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*”), orice alte acțiuni care adaugă la lege fiind, de esență, neconstituționale.

Prin decretul prezidențial contestat, de facto, a fost acoperit un vid legislativ (omisiune a Parlamentului de a prevedea conduita normativă aferentă situațiilor juridice cărora le aduceau atingere prevederile din Legea nr.102 din 24.08.2021), acțiune care este eminentamente neconstituțională, deoarece încalcă art.6 din Constituție.

Pentru argumentarea afirmațiilor că reglementarea unor astfel de situații/raporturi juridice precum cele în speță (inclusiv constatări privind încetarea de drept a unor raporturi/situații juridice anterioare) țin de competența Parlamentului notăm și practica legiuitorului național.

Astfel, de exemplu, la adoptarea Legii nr.3 din 25.02.2016, Parlamentul s-a expus expres cu referire la efectele legii și a stabilit care va fi conduita normativă referitoare

inclusiv la acele situații care erau în derulare pe baza reglementărilor anterioare, după cum urmează:

Articolul 98.

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 1 august 2016, cu excepția:

– prevederilor art.17 alin.(10)–(12), în partea ce se referă la numirea Procurorului General de către Președintele Republicii, care vor intra în vigoare după modificarea Constituției Republicii Moldova. Până la data intrării în vigoare a modificărilor la Constituție se vor aplica prevederile art.40 alin.(1) din Legea nr.294-XVI din 25 decembrie 2008 cu privire la Procuratură în partea ce ține de organul care numește Procurorul General, precum și prevederile art.70 alin.(1) lit.d) din prezenta lege, care se vor aplica în mod corespunzător.

– prevederilor art.16, care se vor pune în aplicare de la 1 ianuarie 2017.

(2) Prevederile art.5 lit.d) din prezenta lege sînt în vigoare pînă la instituirea Registrului electronic al sesizărilor – R1.

(3) **Procurorul General în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi își continuă mandatul pe perioada pentru care a fost numit.**

(4) Primul mandat al primului adjunct al Procurorului General și al adjuncților Procurorului General aflați în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi **nu încetează odată cu numirea noului Procuror General în condițiile prezentei legi.**

(5) Interdicțiile cu privire la numărul de mandate, stabilite prin prezenta lege, **se extind și asupra mandatelor exercitate în temeiul prevederilor legislative anterioare.**

(6) Procurorii menționați la art.25 alin.(4) care, la data intrării în vigoare a prezentei legi, sînt numiți în funcție pe o perioadă nedeterminată și:

a) au exercitat un mandat de pînă la 5 ani – își continuă activitatea pînă la expirarea termenului de 5 ani din cadrul primului mandat;

b) au exercitat un mandat de 5 ani sau mai mulți – își încetează mandatul la data intrării în vigoare a prezentei legi, perioada respectivă considerîndu-se primul mandat, iar funcția în cauză se scoate la concurs.

(7) Procurorii indicați la alin.(6) lit.b) continuă să-și exercite atribuțiile de procuror-șef pînă la numirea noului procuror-șef.

(8) **Procedurile disciplinare pendinte la ziua intrării în vigoare a prezentei legi se examinează în continuare conform prevederilor prezentei legi.** Acțiunile întreprinse și actele încheiate în conformitate cu Legea nr.294-XVI din 25 decembrie 2008 cu privire la Procuratură se consideră valabile. În partea ce ține de termenul de tragere la răspundere disciplinară pentru faptele comise pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi se aplică prevederile prezentei legi.

(9) Pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi, Procurorul General va asigura crearea Inspecției procurorilor în cadrul Procuraturii Generale, angajarea inspectorilor în baza criteriilor stabilite la art.52 alin.(2) și aprobarea Regulamentului cu privire la Inspecția procurorilor.

(10) În termen de 6 luni de la data publicării prezentei legi, Procurorul General va aproba actele normative necesare pentru implementarea prevederilor prezentei legi și va asigura publicarea lor pe pagina web oficială a Procuraturii Generale.

(11) **Consiliul Superior al Procurorilor:**

a) **își va continua activitatea în componența pe care o are la momentul intrării în vigoare a prezentei legi – pînă la expirarea mandatului curent al membrilor săi;**

b) în scopul implementării prevederilor prezentei legi, va adopta actele normative prevăzute de prezenta lege, va aduce actele sale normative în concordanță cu aceasta și va asigura publicarea acestora pe pagina web oficială a Consiliului Superior al Procurorilor;

c) pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi, va asigura constituirea Colegiului pentru selecția și cariera procurorilor, Colegiului de evaluare a performanțelor procurorilor și Colegiului de disciplină și etică.

(12) Colegiul de calificare se dizolvă de drept din ziua constituirii Colegiului pentru selecția și cariera procurorilor și a Colegiului de evaluare a performanțelor procurorilor. Colegiul disciplinar se dizolvă de drept din ziua constituirii Colegiului de disciplină și etică.

Articolul 99.

(1) Procuraturile de nivelul curții de apel, procuraturile militare și Procuratura de transport își încetează activitatea la data intrării în vigoare a prezentei legi.

(2) După încetarea activității procuraturilor indicate la alin.(1), procurorilor și procurorilor-șefi din aceste procuraturi li se va propune transferul, cu acordul lor, la alte procuraturi teritoriale sau specializate, în funcțiile vacante de procurori, cu excepția funcțiilor de procuror-șef.

[...]

Tot în aceeași ordine de idei a procedat legiuitorul național și la adoptarea Legii nr. 128 din 16.09.2019 pentru modificarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură, stabilind care urmează să fie conduita normativă în raport cu situațiile juridice declanșate în baza reglementărilor anterioare, după cum urmează:

Art.II.

(1) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) La momentul intrării în vigoare a prezentei legi, concursul pentru funcția de Procuror General, demarat în conformitate cu prevederile legale de până la intrarea în vigoare a prezentei legi, se sistează.

Astfel, este evident, inclusiv și din practica statuată la nivel național că, potrivit regulilor consacrate prin ordinea de drept, ține de competența exclusivă a Parlamentului să dispună asupra situațiilor/raporturilor juridice născute în temeiul prevederilor legislative anterioare, iar preluarea acestor atribuții de către alte autorități (în speță – de către Președintele Republicii Moldova) este neconstituțională.

În rândul doi, trebuie să menționăm că, pentru a emite Decretul nr.147-IX din 6 septembrie 2021, Președintele Republicii Moldova a invocat prevederile art.88 lit.j) din Constituție, fără ca acestea să fie incidente cazului în speță.

Din această perspectivă, notăm că, potrivit prevederilor constituționale indicate, Președintele Republicii Moldova exercită și alte atribuții stabilite prin lege, ceea ce îi conferă acestei norme statut de normă de trimitere.

Deși are caracter general, norma invocată nu poate să acopere cu legalitate un cerc nelimitat de atribuții sau să îndreptățească o discreție absolută a autorității la care se referă, fiind strict determinată de condiția ca toate „alte atribuții” să fie „stabilite prin lege”, adică să aibă un corespondent expres în conținutul cadrului normativ național.

Aplicarea prevederilor art.88 lit.j) din Constituție nu poate fi generică, dată fiind necesitatea excluderii abuzurilor, aceasta fiind limitată exclusiv la prevederile corespunzătoare din alte legi.

Aceste constatări derivă inclusiv și din jurisprudența Curții Constituționale, care a statuat faptul că, „*Constituția Republicii Moldova este Legea Supremă și Fundamentală a statului. Ea, ca Lege Supremă, nu poate și nici nu e necesar să reglementeze în detaliu toate atribuțiile posibile ale instituțiilor de stat, inclusiv ale șefului statului. Anume de aceste considerente și tehnicii juridice s-a condus legiuitorul, stabilind – atribuțiile Președintelui în articolul 88 nu în mod respectiv, ci în mod extensiv prin: formula stabilită*

în litera j) "exercită și alte atribuții stabilite prin lege", care oferă posibilitatea de a cuprinde și o altă situație, care pentru reglementarea sa necesită emiterea unui Decret prezidențial . Așadar litera j) face trimitere la condițiile ce pot fi prevăzute în viitor prin Lege și prin care vor fi extinse unele atribuții ale Președintelui Republicii Moldova." (Hotărârea Curții Constituționale Nr. 111 din 24.01.1996).

Pe cale de consecință, este clar că pentru invocarea efectului juridic al art.88 lit.j) din Constituție, este absolut necesar ca atribuția corespunzătoare să fie prevăzută de o lege, dar nu să fie una dedusă, iluzorie sau aplicată în abstract.

Această abordare este cerută inclusiv și de cerințele securității raporturilor juridice, dar și de principiul preeminenței dreptului, pentru că, în caz contrar, se compromite esența valorilor statului de drept.

Raportând aceste principii la circumstanțele cazului în speță, dedus controlului de constituționalitate, notăm că nici o lege nu conține prevederi care să acorde Președintelui Republicii Moldova atribuții și/sau competențe de a constata încetarea de drept a unui mandat constituțional, în condițiile în care prin aceasta (fără a avea exteriorizate norme stabilite de Parlament) reglementează raporturi juridice născute în baza prevederilor unei legi anterioare.

În cazul prezentat este inadmisibil a se considera că drept corespondent al atribuției prevăzute de art.88 lit.j) din Constituție sunt dispozițiile din Legea nr.102 din 24.08.2021, deoarece actul normativ vizat nu conține nici o exigență normativă privind modul cum trebuie să acționeze autoritățile de stat după intrarea în vigoare a legii, iar principiile generale prevăd că legea nu are efect retroactiv.

De asemenea, nu poate fi dedusă o atare atribuție nici ca având corespondent în Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură, deoarece, conform tezei întâi alin.(4) art.69, este notat expres - „Patru membri ai Consiliului Superior al Procurorilor sînt **aleși prin concurs** din rîndul societății civile, după cum urmează: **unul de către Președintele Republicii**, unul de către Parlament, unul de către Guvern și unul de către Academia de Științe a Moldovei.”, circumstanță care limitează atribuțiile acestor autorități (inclusiv a Președintelui Republicii Moldova) exclusiv la procedura de alegere și desemnare.

Fiind un raport din domeniul dreptului public (rigiditatea regulilor căruia este necesară într-un stat democratic pentru a contrabalansa puterea autorităților de stat) nu se poate considera că, prin simetrie juridică, aceste autorități pot dispune și asupra modului de finalizare/încheiere/încetare a mandatului, atît timp cît legea nu dispune expres acest lucru.

Concomitent, din perspectiva asigurării independenței Consiliului Superior al Procurorilor, garanția inamovibilității membrilor acestuia este o condiție eminamente fundamentală și, respectiv, logica juridică aplicabilă în acest caz impune regula că persoanele alese în această calitate nu sunt angajații autorităților care i-au desemnat, pentru a exclude protejarea de către aceștia a unor alte interese decât cele alinate garantării independenței și imparțialității procurorilor.

Respectiv, în lumina acestor constatări notăm că nu există prevederi legale care ar fi abilitat Președintele Republicii Moldova cu atribuția de a constata încetarea de drept a

unui mandat de rang constituțional (în speță – mandatul de membru al Consiliului Superior al procurorilor al domnului Dumitru Pulbere), după cum urmează:

1. Legea nr.102 din 24.08.2021 – nu conține nici o prevedere în acest sens (iar după cum am argumentat *supra*, Parlamentul este autoritatea cu competențe exclusive să dispună conduita normativă de urmat de către autorități), deci – actul normativ în cauză nu subzistă condiției de a fi corespondent pentru art.88 lit.j) din Constituție;
2. Legea nr.3 din 25.02.2016 oferă exclusiv atribuția Președintelui Republicii Moldova de a alege un membru din rândul societății civile în componența Consiliului Superior al Procurorilor, dar nu și de a se pronunța cu privire la încheierea/încetarea mandatului, motiv din care, de asemenea, nu se întrunesc condițiile necesare pentru a fi corespondent art.88 lit.j) din Constituție în această privință.
3. Principiile generale privind acțiunea actului normativ nu sunt aplicabile pentru a argumenta invocarea, în acest caz, a art.88 lit.j) din Constituție, dat fiind faptul că potrivit acestora legea nu are efect retroactiv, iar modul de reglementare a raporturilor juridice anterioare se circumscrie exclusiv competenței Parlamentului (în special ținând cont de faptul că în prezentul caz suntem în prezența unui decret prezidențial care a dus la restrângerea unor drepturi ale persoanei titular în exercițiu de mandat în Consiliul Superior al Procurorilor).

În concluzie, întemeierea adoptării decretului prezidențial contestat pe art.88 lit.j) din Constituție este lipsită de fundament normativ și, respectiv, depășește câmpul de constituționalitate, fiind încălcată esența acestei norme, astfel după cum a fost prevăzută de legiuitorul constituant.

Concomitent, în lumina argumentelor prezentate, aplicând aceste prevederi constituționale, fără o fundamentare normativă corespunzătoare, decretul prezidențial nr.147-IX din 6 septembrie 2021 reprezintă o revocare deghizată a membrului Consiliului Superior al Procurorilor, circumstanță inadmisibilă din perspectiva securității raporturilor juridice și a principiilor referitoare la independența acestei autorități de nivel constituțional.

În rândul trei, la emiterea decretului prezidențial contestat a fost încălcat grav principiul securității raporturilor juridice și au fost sfidate vădit de către Președintele Republicii Moldova principiile statului de drept și supremației Constituției, consacrate de articolele 1 alin.(3) și 7 din Constituție.

Astfel, prin aplicarea unui procedeu normativ neprevăzut de lege și care nu avea corespondent într-o voință formalizată a Parlamentului în legătură cu punerea în aplicare a unei legi, Președintele Republicii Moldova a dispus, de facto, revocarea din funcție a titularului mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, care își exercita această calitate în baza unui act emis legal, adică în baza unui act consumat.

Invocăm în acest sens jurisprudența Curții Constituționale, care, analizând situații similare, în Hotărârea nr.30 din 8 decembrie 2015 a statuat următoarele:

„51. [...] actul „desemnării/numirii în funcție”, în sens constituțional, este un act consumat și, prin urmare, nu este susceptibil de abrogare, cu excepția constatării de către Curtea Constituțională, în

cadrul controlului constituționalității, a unor vicii fundamentale care afectează însăși validitatea actului (temeiuri de nulitate absolută).

52. *În jurisprudența sa anterioară Curtea a reținut că actul odată consumat nu poate fi anulat. O procedură de anulare a unor acte consumate nu este și nici nu poate fi prevăzută, deoarece ar distorsiona ordinea juridică și ar compromite autoritatea legislativă a statului, ar afecta securitatea raporturilor juridice și chiar securitatea națională, dacă s-ar admite posibilitatea revenirii, după o perioadă de timp, la actele consumate, reieșind din interese politice sau personale de moment.*

53. *Astfel, Curtea menționează că în cazurile în care un act individual trezește dubii în privința legalității sale, fiind totodată susceptibil de controlul constituționalității, autoritatea competentă urmează să se abțină de la anularea acestuia și să apeleze la pârghiile legitime prevăzute de Constituție.*

54. *Curtea subliniază că, odată consumată numirea în funcție, încetarea atribuțiilor persoanei desemnate nu poate avea loc decât prin procedeul demiterii/demisiei din funcție, în ordinea stabilită de lege. În caz contrar, actul de abrogare ar genera anularea abuzivă a tuturor deciziilor persoanelor destituite și a drepturilor acestora, inclusiv salariale, obținute în virtutea exercitării funcțiilor, fapt absolut inadmisibil, care vine într-o contradicție evidentă cu principiile care guvernează statul de drept și instituțiile acestuia.*

55. *Prin urmare, Curtea reține că actul contestat, prin care a fost anulată numirea în funcție a unor directori ai Consiliului de administrație al ANRE, consacră un nonsens juridic, anulând un act juridic care și-a produs efectele.*

58. *Curtea reține faptul că, în scopul garantării independenței persoanelor care exercită funcții de demnitate publică, normele constituționale și legale impun respectarea termenului mandatului.*

65. *Astfel, în vederea asigurării independenței autorității de reglementare în energetică, Curtea observă că legiuitorul a prevăzut o procedură specifică de încetare a mandatului înainte de termen a directorilor Consiliului de administrație al ANRE.*

67. *Curtea menționează că prevederea expresă într-o lege specială a condițiilor de eliberare din funcție a unor persoane oficiale decurge din rațiunea asigurării independenței persoanelor respective față de autoritatea publică care a decis alegerea sau numirea sa. Astfel, chiar dacă statul deține un interes legitim să solicite acestor persoane o legătură specială de încredere și loialitate, acest fapt nu justifică omisiunea autorității publice de a respecta procedura legală de demitere.*

68. *Prin urmare, Curtea reține că la anularea hotărârilor privind desemnarea în funcție a directorilor Consiliului de administrație al ANRE Parlamentul urma să se asigure că este respectat principiul legalității, și anume existența cel puțin a unui temei prevăzut la art. 4² alin. (6) din Legea cu privire la energetică. Astfel, competența Parlamentului, conferită prin lege în acest sens, nu este una discreționară.*

69. *În lumina celor expuse, Curtea constată că destituirea persoanelor de demnitate publică urmează a fi făcută prin emiterea actului de demitere în virtutea prevederilor legale expres enunțate, și nu prin abrogarea actului de numire.”*

Ținând cont de faptul că și în prezenta sesizare sunt puse în discuție aspecte de încălcare a Constituției în raport cu încetarea arbitrară (discreționară) a unui mandat de nivel constituțional, considerăm că este incidentă și se prezintă a fi relevantă păstrarea aceleiași optici de analiză în raport cu decretul prezidențial criticat, ținând cont de importanța asigurării, la cel mai înalt nivel, a garanțiilor de independență a Consiliului Superior al Procurorilor, ca entitate publică a cărei activitate se află în directă legătură cu realizarea angajamentului statului de a asigura respectarea drepturilor omului.

În completarea criticii de neconstituționalitate menționăm că decretul prezidențial contestat a avut ca efect înlăturarea titularului în exercițiu de la realizarea calității care

i-a fost acordată printr-un act legal, însă acest efect a fost generat de un act adoptat cu eludarea normelor constituționale.

În acest sens, accentuăm că eludarea normelor constituționale la încetarea înainte de termen a unor mandate a oficialilor, exponenți ai interesului public deosebit, a fost criticată de Curtea Constituțională, constatându-se că o asemenea conduită a autorităților de stat este inadmisibilă și contravine principiilor constituționale (a se vedea HCC nr.28 din 20.09.2013, HCC nr.30 din 08.12.2015).

Este important să subliniem că, în „scopul garantării independenței persoanei ce exercită o funcție de demnitate publică, normele constituționale și legale impun respectarea termenului mandatului” (a se vedea HCC nr.28 din 20.09.2013, pct.65).

Or acest principiu a fost consacrat în jurisprudența constituțională inclusiv și pe motivul că această „rigiditate decurge din rațiunea asigurării independenței persoanei față de acei care au votat pentru alegerea sau numirea sa” (a se vedea HCC nr.28 din 20.09.2013, pct.67).

Necesitatea stabilității mandatului pentru persoanele ce exercită funcții de demnitate publică a fost analizată și anterior de Curtea Constituțională, fiind confirmată obligativitatea garantării conținutului acestuia (HCC nr.28 din 20.09.2013, pct.53).

Aplicând *mutatis mutandis* același procedeu de analiză pentru situația în cauză, notăm că importanța și fundamentarea stabilității mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor derivă inclusiv și din avizul Curții Constituționale emis cu ocazia proiectului de lege privind modificarea Constituției (a se vedea Avizul CC nr.5 din 19 aprilie 2016), atunci când s-au analizat și s-au acceptat raționamentele privind acordarea acestei autorități publice a unui statut constituțional, ceea ce a fost apreciat inclusiv și de către Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) ca o evoluție pozitivă a sistemului de drept din Republica Moldova.

În reflecția celor expuse, dat fiind faptul că dispozițiile normative contestate în prezenta sesizare (sintagma „ , precum și vârsta de cel mult 65 de ani.” din teza a doua din alin. (4) art. 69 și lit.i¹) art.76 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură introduse prin Legea nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură) contravin normelor constituționale, reținem că, prin efectul ricoșeu, și Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.147-IX din 06.09.2021 este afectat de vicii de neconstituționalitate, iar, aplicându-se *per se* principiul fructului pomului otrăvit.

Considerăm că decretul prezidențial în discuție a sfidat principiul inamovibilității mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, a încălcat garanțiile de independență a acestei autorități de nivel constituțional și a admis o imixtiune eminentă politică în privința unui organism a cărui activitate este indispensabilă asigurării actului de justiție în conformitate cu standardele statului de drept și, în ordinea de idei expusă, declararea neconstituționalității acestui act se prezintă a fi un remediu eficient de restabilire a ordinii constituționale (a se vedea HCC nr.17 din 10.06.2021, pct.67, raționamentele căreia sunt aplicabile și cazului în speță în temeiul simetriei juridice de nivel constituțional între Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor).

Având în vedere raționamentele descrise, precum și ținând cont de critica de neconstituționalitate a prevederilor circumscrise limitei de vârstă pentru calitatea de membru al Consiliului Superior al Procurorilor (astfel după cum a fost prezentat *supra* pentru sintagma „, , precum și vârsta de cel mult 65 de ani” din teza a doua alin.(4) art.69 și pentru lit.i¹) art.76 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură), se impune declararea ca fiind neconstituțional Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.147-IX din 6 septembrie 2021 privind încetarea de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor al domnului Dumitru Pulbere, cu constatarea încălcării la emiterea acestuia a prevederilor art.1, art.6, art.16, art.54, art.88 lit.j) din Constituție.

D. Argumente privind încălcările de procedură la adoptarea modificărilor referitoare la plafonul de vârstă în art.69 și art.76 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură

Sintagma „, , precum și vârsta de cel mult 65 de ani” din teza a doua alin.(4) art.69 și lit.i¹) art.76 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură, care fac obiect al prezentei sesizări, au fost introduse prin Legea nr. 102 din 24.08.2021 pentru modificarea Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură.

Din perspectiva încălcării procedurii la elaborarea și adoptarea acestui act normativ notăm următoarele:

Proiectul de lege a fost înregistrat cu nr. 181, la Secretariatul Parlamentului la 10 august 2021.

La 2 zile de la înregistrare – la 12 august 2021, a fost supus examinării în Comisiile parlamentare conduse de exponenții fracțiunii majoritare, iar la a 3-a zi – la 13.08.2021, proiectul a fost prezentat spre examinare în ședința plenară a Parlamentului și adoptat în prima lectură.

La 24 august 2021, proiectul de lege a fost votat în lectură finală, fiind înregistrat cu nr.102, obținând, pe această cale, statut de lege.

Urgența cu care puterea legislativă a acționat în adoptarea prevederilor respective, este însă în dezacord cu cerințele legislative, care reglementează procedura de examinare și adoptare a actelor legislative, precum și în disonanță cu prevederile constituționale, argumentele în susținerea cărora, le vom menționa *infra*:

Astfel, dispozițiile art.1 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, consacră principiul statului de drept, ale cărui exigențe privesc scopurile majore ale activității statale, prefigurate în ceea ce este numit preeminența dreptului și supremația legii, sintagme ce implică subordonarea statului față de drept, **asigurarea acelor mijloace care să permită dreptului să cenzureze opțiunile politice și, în acest cadru, să pondereze eventualele tendințe abuzive, discreționare ale structurilor etatice.** Statul de drept asigură supremația Constituției, corelarea legilor și a tuturor actelor normative cu aceasta, existența regimului de **separație a puterilor publice**, care trebuie să acționeze în limitele legii, și anume în limitele unei legi ce exprimă voința generală. Statul de drept consacră o serie de garanții, inclusiv jurisdicționale, care asigură respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor prin autolimitarea statului, respectiv încadrarea autorităților publice în

coordonatele dreptului. Aceste statuări, Curtea Constituțională le-a consacrat în §40 al *Hotărârii Nr. 7 din 16.04.2015*.

Într-o altă Hotărâre a sa, nr. 4 din 22 aprilie 2013, Curtea a reținut în §54, că **exigențele statului de drept presupun asigurarea legalității, securității juridice, interzicerea arbitrarului [...]**.

Statul de drept presupune că, orânduirea socială și de stat se bazează pe normele și principiile fundamentale ale dreptului. O trăsătură esențială a statului de drept este subordonarea rigidă a tuturor, inclusiv a instituțiilor statale, normelor clare, previzibile și prestabilite ale dreptului. [*A se vedea §31 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 7*].

Oportunitatea este o categorie și o realitate a momentului, în timp ce statul de drept este o permanență, este o constantă ce trebuie să se călăuzească după justiție. Statul de drept se fundamentează pe **justiție și nu pe oportunitate**. Fără a denunța categoric importanța și impactul oportunității, menționăm că ea trebuie aplicată numai în cadrul legii. Justiția se înfăptuiește numai în baza legii. [*Hotărârea Curții Constituționale Nr. 30 din 10-11-1997*]

În acord cu dimensiunile statului de drept și a principiului legalității, o primă obiecție raportată la circumstanțele de fapt ale obiectului de sesizare se rezumă la următoarele aspecte:

În conformitate cu art.21 al Legii nr.100 din 22.12.2017 cu privire la actele normative²,

„...proiectul unui act normativ se elaborează în câteva etape consecutive [...] care include (1) elaborarea versiunii inițiale a proiectului și întocmirea notei informative [...] (2) consultarea publică, (3) avizarea proiectului actului normativ de către autoritățile a căror competență are tangență directă sau indirectă cu obiectul de reglementare a proiectului [...] (4) efectuarea expertizelor, inclusiv expertiza anticorupție, expertiza juridică [...] (5) întocmirea sintezei obiecțiilor și propunerilor autorităților publice și recomandărilor societății civile; (6) elaborarea versiunii finale a proiectului de act normativ. [...]

Potrivit art.32 din Legea nr.100/2017,

(1) Proiectul actului normativ, însoțit de nota informativă, se transmite spre avizare autorităților publice responsabile de implementarea prevederilor conținute în proiect, instituțiilor interesate, precum și reprezentanților societății civile, care întocmesc și prezintă autorului proiectului avizele la proiect.

(2) Proiectele actelor normative care țin de domeniile de competență ale Procuraturii Generale, Băncii Naționale a Moldovei, Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, precum și ale altor autorități publice autonome, se transmit acestora spre avizare. [...]

Subsidiar, în conformitate cu art.35 din legea menționată,

(1) Expertiza anticorupție este obligatorie pentru toate proiectele actelor normative, inclusiv pentru proiectele actelor normative elaborate de deputații în Parlament [...]

De reținut că, în Nota informativă la proiect, la compartimentul „Avizare și consultare publică”, se menționează că, proiectul a fost plasat pe pagina oficială a Parlamentului, fiind oferită, practic, o zi publicului și celor interesați pentru consultare, până la votarea acestuia în primă lectură.

² Publicată în Monitorul Oficial nr. 7-17 din 12.01.2018, art. 34;

La compartimentele constatările expertizei se indică faptul că proiectul de lege urmează a fi expertizat [...].

Prin urmare, **contrar normelor legale imperative**, în Comisiile parlamentare și în ședința plenară a Parlamentului a fost prezentat pentru examinare *un document* la etapa de versiune inițială, care nu a trecut etapele obligatorii stabilite de lege, pentru obținerea calității juridice de proiect al unui act normativ.

Or, potrivit art.74 alin.(3) din Constituție,

Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sunt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. **Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.**

Corelat cu art.1 alin.(3) din Constituție, sub aspectul principiului legalității considerăm că, adoptarea unei legi de modificare a unei legi organice, cu încălcarea prevederilor, care vizează procedura de elaborare, formare, consultare publică, expertizare și adoptare a legii – este contrară normei Constituționale, inclusiv din perspectiva promovării calității legii sub imperiul principiilor legalității, oportunității, coerenței, stabilității și predictibilității normelor juridice.

Curtea a relevat în jurisprudența sa că, la baza statului de drept, consacrat de art.1 alin.(3) din Constituție, stă principiul legalității. Nici o lege și nici un alt act juridic, care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică (art.7 din Constituție).

Înalta Curte a menționat în *Hotărârea sa Nr. 27 din 20.09.2013* că, „[...] legalitatea, ca principiu de bază al statului de drept, presupune **conformitatea normei sau a actului juridic cu normele superioare care stabilesc condiții de procedură privind edictarea normelor juridice**. Comportamentul legal vizează atât activitatea de legiferare a Parlamentului, cât și stabilirea normelor interne de organizare și funcționare, care au o conexiune directă cu procesul legiferării.”

Mai mult ca atât, Curtea Constituțională în *Hotărârea nr.3 din 09.02.2012* a statuat următoarele,

„66. Analizând argumentele invocate de către autoritățile publice pentru justificarea intervențiilor în structura sistemului judecătoresc în scopul promovării proiectului Legii nr.163, Curtea a constatat **lipsa de consecutivitate în acest proces, discrepanța, tendențiozitatea, neargumentarea juridică, științifică, statistică, practică etc. a propunerilor**. Modificările operate nu se înscriu în bazele conceptuale ale reformei judiciare și de drept în Republica Moldova, care pe parcursul anilor s-a dovedit a fi una coerentă, echilibrată, argumentată prin analize și investigații multilaterale, optimizarea sistemului judecătoresc fiind în câmpul constituțional și legal.”

Prin urmare, raționamentele expuse de către Curte în pct.66 din *HCC nr.3 din 09.02.2012* sunt eminent aplicabile și situației determinată de legea contestată. Or, discrepanța, tendențiozitatea, neargumentarea juridică, științifică, practică a legii de modificare a *Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură*, cât și recunoașterea neconstituționalității unor prevederi similare prin *Hotărârea nr. 13 din 21 mai 2020*, determină încălcarea principiilor statului de drept, puterea legislativă desconsiderând principiul separării și colaborării puterilor în stat, enunțat în articolul 6 din Constituție, și, drept consecință, principiul constituțional al independenței procurorului ca exponent al autorității judecătorești.

Nu este pus la îndoială faptul că, Parlamentul este în măsură să decidă asupra modalităților, procedurilor și condițiilor în care procedează la luarea unor măsuri, potrivit principiului autonomiei regulamentare, în virtutea căruia el își stabilește modul de organizare și desfășurare a propriilor activități. Însă, aceste reguli interne nu trebuie să depășească condițiile impuse de normele constituționale și reglementările procedurale de adoptare a legilor.

Examinând autonomia regulamentară parlamentară consacrată în art.64 alin.(1) din Constituție în comun cu alte prevederi legale, aceasta nu poate fi absolutizată, întrucât supremația Constituției reprezintă un principiu general, a cărui respectare este obligatorie, inclusiv pentru autoritatea legiuitoare, care nu poate adopta acte legislative și aproba reguli procedurale parlamentare contrar dispozițiilor sau principiilor Constituției.

Astfel, considerăm că, adoptarea legii contestate, în regim de urgență maximă, fără avize și expertize, fără a respecta propriile reguli interne de legiferare, constituie un act de sfidare, de către Parlament, a principiului constituțional al legalității – Articolul 1 alin.(3) raportat art.23 alin.(2) – Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, art.74 alin.(3) – Adoptarea legilor și a hotărârilor.

Subsidiar, circumstanțele menționate indică direct la aplicabilitatea și încălcarea art.74 din Constituție sub aspectul examinării propunerilor de lege în modul stabilit (art.74 alin.(3) din Constituție).

E. Argumente privind necesitatea suspendării dispozițiilor normative criticate și a Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.147-IX din 06.09.2021

În acord cu cele indicate *supra*, având în vedere că, prin dispozițiile normative și decretul prezidențial care au fost contestate în prezenta sesizare, sunt afectate grav principiile fundamentale ale statului de drept, în conformitate cu prevederile art.25¹ alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 7¹ alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale, solicităm respectuos Curții Constituționale, suspendarea acțiunii acestora, până la soluționarea în fond a cauzei.

În susținerea cererii, indicăm existența riscului lezării echilibrului puterilor în stat, încălcării principiului legalității și pericolul restrângerii neconstituționale iremediabile a unor drepturi dobândite în mod legal, precum și periclitarea funcționalității, independenței Consiliului Superior al Procurorilor.

Reiterăm că rolul constituțional de garant al independenței și imparțialității procurorilor, atribuit Consiliului Superior al Procurorilor prin art.125¹ din Constituție, se realizează *ipso facto* prin garanțiile de independență a membrilor acestui for de autoadministrare, în determinarea cărora inamovibilitatea exercitării mandatului are valoare fundamentală.

Ordinea constituțională conferă Consiliului Superior al Procurorilor atribuții fundamentale raportate la gestionarea carierei procurorilor, stabilind în mod expres pentru această autoritate de autoadministrare a procurorilor ponderea de garant, iar realizarea acesteia reclamă ea însăși rigiditatea protejării independenței membrilor, ale cărei limite

pot fi reglementate exclusiv în câmpul constituționalității – unica posibilitate de a asigura compatibilitatea cu principiile statului de drept și cu așteptările societății privitoare la democrație.

Independența Procuraturii (parte a autorității judecătorești), ca valoare ce reprezintă un bun al cetățeanului, trebuie să existe în realitate, să nu fie teoretică sau iluzorie, iar funcționalitatea Consiliului Superior al Procurorilor este asigurată prin stabilitatea și securitatea mandatelor membrilor săi, astfel încât pentru activitățile realizate, acestea să nu fie afectate de imixtiuni din partea celorlalte ramuri ale puterii de stat.

O altă abordare riscă să golească de conținut însăși esența constituțională a rolului de garant al independenței și imparțialității procurorilor, pe care Legea Supremă a atribuit-o Consiliului Superior al Procurorilor.

Din această perspectivă, modificările introduse prin Legea nr.102 din 24.08.2021 contestate în prezenta sesizare și Decretul Prezidențial criticat adoptat în baza acestor norme (care pot fi declarate neconstituționale), odată puse în aplicare, au impact direct, nemijlocit și imediat asupra componentei și funcționării Consiliului Superior al Procurorilor prin denaturarea conceptului inamovibilității membrilor săi, motiv din care soluția suspendării acțiunii acestora se prezintă a fi unicul remediu în măsură să evite prejudicii și/sau consecințe negative pentru ordinea constituțională.

De asemenea, având în vedere contextul adoptării dispozițiilor normative contestate și emiterii decretului prezidențial pus în discuție, menționăm că urmare a acestor acte (care pot fi declarate neconstituționale), a fost lansat deja concursul pentru alegerea de către Președintele Republicii Moldova a unui alt membru în Consiliul Superior al Procurorilor.

În aceste condiții este evident, real și iminent riscul producerii efectelor iremediabile (din perspectiva afectării exercițiului unor drepturi) în raport cu mandatul titularului calității de membru al Consiliului Superior al Procurorilor ales de Președintele Republicii Moldova, care a fost înlăturat intempestiv (dl Dumitru Pulbere fiind vizat direct de consecințele punerii în aplicare a prevederilor actelor criticate), în baza unei legi care poate fi declarată neconstituțională.

Argumentele care confirmă caracterul real și concret al riscurilor enunțate derivă din demararea procedurii (concursului) de selectare a unui candidat pentru calitatea de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, fiind adoptat în acest sens Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.148-IX din 06 septembrie 2021 privind constituirea Comisiei pentru organizarea și desfășurarea concursului de selectare a candidatului la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din rândul societății civile, desemnat de către Președintele Republicii Moldova.

Urgența instituirii comisiei și demarării unui alt concurs evocă o intenție clară de substituire a persoanei titular al mandatului în cauză și o desconsiderare flagrantă a spiritului constituțional al exercitării puterii de stat.

Intervenirea accelerată prin demararea în concret a acestei proceduri de concurs denotă o prezumție serioasă privind efectul conduitei instituționale a organului emitent, existând posibilitatea că se dorește urgentarea constituirii unui alt raport juridic și emiterii

unui alt act, care odată ce va fi consumat nu va putea fi influențat, sub aspect constituțional, nici chiar dacă ulterior Curtea Constituțională va stabili neconstituționalitatea dispozițiilor normative criticate în prezenta sesizare,

Apreciem că această stare de fapt se înscrie, atât din perspectiva circumstanțelor de fapt, cât și de drept, în câmpul de acțiune al temeiurilor de suspendare referitoare la eventuale prejudicii și consecințe negative iminente și ireparabile ale aplicării prevederilor normative contestate, fiind în acord cu constatările Curții Constituționale.

Vom nota că soluția suspendării prevederilor legale și a decretului prezidențial, care au fost criticate în sesizare, va anticipa efecte ireparabile, care ar putea interveni dacă acestea sunt lăsate să acționeze în continuare și nu vor putea fi înlăturate chiar și în ipoteza că în viitor Curtea Constituțională va constata neconstituționalitatea acestora, ceea ce ar putea constitui un act grav de injustiție (nedreptate), generat de influență politică evidentă, față de stabilitatea și securitatea juridică a unui mandat de nivel constituțional.

Prin urmare, suspendarea acțiunii legii contestate este justificată de necesitatea conservării ordinii constituționale, a independenței Consiliului Superior al Procurorilor, a inamovibilității și stabilității mandatului membrilor acestui organ de autoadministrare, ca autoritate cu rol fundamental în exercitarea puterii de stat prin prisma ponderii conferite de Legea Supremă a țării.

Potrivit Deciziei Curții Constituționale nr.149 din 21 decembrie 2020 s-a consemnat – „ ...Cu privire la domeniul afectat de Legea contestată, Curtea reține că soluția suspendării este necesară pentru a evita prejudiciile și consecințele negative iminente pentru ordinea constituțională (a se vedea articolul 251 alin. (2) pct. 1) lit. h) din Legea cu privire la Curtea Constituțională...”, concluzii care sunt aplicabile și pentru prezentul caz.

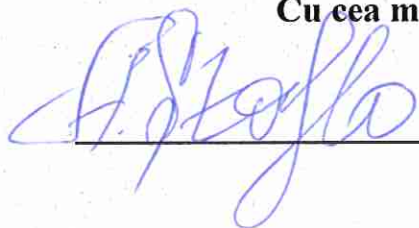
În concluzie, luând act de situația de fapt și jurisprudența consacrată a Curții Constituționale a Republicii Moldova, considerăm că se impune, ca măsură de importanță absolută, **suspendarea acțiunii** Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.102 din 24.08.2021 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.209-210 art.221 din 03.09.2021*), în partea ce vizează completarea art.69 alin.(4) cu sintagma „precum și vârsta de cel mult 65 de ani.”, precum și completarea art.76 alin.(1) cu litera i¹⁾ din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură și **suspendarea acțiunii** Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.147-IX din 06.09.2021 privind încetarea de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor al domnului Dumitru Pulbere.

V. CERINȚELE SESIZĂRII

În temeiul celor expuse mai sus, în baza articolului 135 alineatul (1) litera a) din Constituția Republicii Moldova, a articolului 4 alineatul (1) litera a) și art. 25¹ al Legii cu privire la Curtea Constituțională, și a articolului 4 alineatul (1) litera a) și art. 7¹ al Codului jurisdicției constituționale, solicităm respectuos Curții Constituționale a Republicii Moldova următoarele:

1. Primirea și examinarea în regim de urgență a prezentei sesizării;
2. Suspendarea acțiunii Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.102 din 24.08.2021 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.209-210 art.221 din 03.09.2021*), în partea ce vizează completarea art.69 alin.(4) cu sintagma „precum și vârsta de cel mult 65 de ani.”, precum și completarea art.76 alin.(1) cu litera i¹) din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură;
3. Suspendarea acțiunii Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.147-IX din 06.09.2021 privind încetarea de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor al domnului Dumitru Pulbere;
4. Exercițarea controlului constituționalității procedurii de legiferare a Legii nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură (publicată în Monitorul Oficial Nr.209-210 art.221 din 03.09.2021);
5. Exercițarea controlului constituționalității sintagmei „precum și vârsta de cel mult 65 de ani.” din teza a doua din alin.(4) art. 69 și a literei i¹) din alin.(1) art.76 din Legea nr.3/2016 cu privire la Procuratură introduse prin Legea nr.102 din 24.08.2021 pentru modificarea și completarea Legii nr.3/2016 cu privire la Procuratură (publicată în Monitorul Oficial Nr.209-210 din 03.09.2021);
6. Exercițarea controlului constituționalității Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.147-IX din 06.09.2021 privind încetarea de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor al domnului Dumitru Pulbere.

Cu cea mai înaltă considerație pentru Onorata Curte

Alexandr Stoianoglo, Procuror General